

Gerçeği Ortaya Koymak: Türkiye’de Basın Özgürlüğü *Egemen Bağış*

Özet: Bu makalede, Devlet Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış, bazı Türk gazetecilerin tutuklanmasına atıfta bulunarak, son zamanlarda yaşanan bazı gelişmelerin Türkiye’deki basın özgürlüğü konusunda çarpıtılmış bir imaj yarattığını ifade etmektedir. Egemen Bağış, bu gazetecilerin, gazetecilik mesleği ile ilgisi olmayan suçlar nedeniyle, bağımsız yargı tarafından yargılandığına dikkat çekmektedir. Bağış, Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetleri döneminde Türkiye’deki ifade özgürlüğünün güçlendirilmesi için gerçekleştirilen reformlardan da örnekler sunmaktadır.

Gazetecilik mesleği ile ilgisi olmayan suçlardan tutuklanan bazı Türk gazetecilerin yargılandığı son dava nedeniyle, Türkiye’deki basın özgürlüğü meselesi ön plana çıkmıştır.

Devlet adamları gibi gazetecilerin de, gerçeği ararken klişelerden yararlanmak ve bu klişeleri kötüye kullanmak yerine bunlarla mücadele etmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, sadece tutuklamalara değil, büyük resme bakmanızı rica ediyorum.

Türkiye, iki yıldan uzun bir süredir, Türkiye’deki demokratik sisteme karşı kökleşmiş planları ortaya çıkarmayı amaçlayan karmaşık “Ergenekon” davasını sürdürmektedir. Dava, Hükümet dahil hiçbir dış gücün kendilerini etkileyemeyeceğini veya engelleyemeyeceğini sık sık vurgulayan bağımsız savcılar ve hakimler tarafından kovuşturulmaktadır. Davaya bakan savcı, bağımsız bir organ olan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yakın zamanda İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı vekilliğine atanmıştır. Bundan böyle Ergenekon davasına yeni bir savcı bakacaktır; bu da, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun hukuki sürecin tarafsızlığını ve hukukun üstünlüğünü korumaya çalıştığını göstermektedir. Her demokraside olduğu gibi, güçler ayrılığını temin eden yargı bağımsızlığı çok büyük önem arz etmektedir.

Yargının bağımsızlığı evrensel normlara ve ilkelere göre sorgulanamaz olduğundan, söz konusu mesele bu ilke çerçevesinde tartışılmalıdır. Yürütme de dahil, hiçbir dış güç, davanın esaslarına müdahale edemez veya savcılarını etkileyemez. Yargının bağımsızlığı nasıl AB’de veya Amerika Birleşik Devletleri’nde sorgulanamıyorsa, aynı şekilde Türkiye’de de sorgulanamaz.

Yargı sistemimizin reform süreci, çağdaş evrensel hukuk normları uyarınca gelişerek devam etmektedir. 2009 yılında kabul edilen Yargı Reformu Stratejisi ile etkin bir yargı sistemi oluşturmak üzere büyük adımlar atılmıştır. Buna göre, Hükümetimiz, her demokratik Hükümet gibi, adli takibatlar sırasında vuku bulan her türlü ihlale karşıdır. Yürütme, görülmekte olan davaya bir şekilde müdahale ederse, bu durum, yargının bağımsızlığı ilkesi bakımından büyük bir ihlal teşkil eder.

Bu önemli davada, devletin en yüksek kademelerinin, gazetecilerin tutuklanması konusundaki kaygılarını ifade etmelerine rağmen, savcılar, gazetecilerin Ergenekon örgütü ile bağları olduğunu gösteren kanıtlara sahip olduklarını açık bir şekilde belirtmişlerdir. Ayrıca, tutuklamaların, gazetecilerin mesleki faaliyetleri, yayımladıkları veya yayımlamayı planladıkları kitaplar ya da makaleler ve hiçbir şekilde fikirleriyle ilgili olmadığını ifade etmişlerdir.

Savcıların önümüzdeki günlerde sunacakları iddianame, gerekçelerini açıklığa kavuşturacaktır. Bunun için, davanın ayrıntılarını takip etmeye ve tutukluların haklarının korunmasını sağlamaya devam ederken, iddianamenin sunulmasını beklemek zorundayız.

Burada, Hükümetin art niyetle basını susturması söz konusu değildir. Tam tersine, Türkiye, mevcut Hükümet döneminde, özellikle askeri darbeler sırasında ve sonrasında, gazetecilerin tutuklanması, işkence görmesi ve kaybolmasından bu yana büyük mesafe katetmiştir. Son on yılda, yasalarımızı Avrupa Birliği ile uyumlaştırmak ve daha önemlisi, vatandaşlarımızın haklarını ve özgürlüklerini artırmak amacıyla basın özgürlüğünü geliştirmek üzere büyük adımlar atılmıştır. İfade ve basın özgürlüğü, Türkiye’de Anayasa ve ilgili diğer mevzuat ile korunmaktadır.

Bundan yalnızca on yıl önce, bırakın alenen Kürtçe konuşmayı, Türkiye’de sadece “Kürt” sözcüğünün telaffuz edilmesi bile, bunu yapan kişinin başını derde sokmak için yeterliydi. Bugün, devlet televizyonunda günde 24 saat Kürtçe ve Arapça yayın yapan kanallar bulunmaktadır.

İktidara geldiğinde Hükümetimizin önceliklerinden biri, yeni ve daha özgürlükçü bir basın kanunu çıkarmaktı. Yeni kanunla, baskı makinelerine el konulması gibi geride kalmış yaptırımlar kaldırıldı. Anayasa’da ve ilgili kanunlarda da ifade ve basın özgürlüğünü genişleten gerekli değişiklikler yapıldı.

2002 – 2004 yılları arasında kabul edilen sekiz AB uyum paketinden yedisinde, ifade özgürlüğüyle ilgili önemli hukuki gelişmeler sağlandı. Türk Ceza Kanunu, Temmuz 2005’te ifade ve basın özgürlüğü konusunda daha özgürlükçü bir yaklaşımla değiştirildi. İfade özgürlüğüyle ilgili maddelerde önemli gelişmeler kaydedildi.

Adalet Bakanlığı, hakim ve savcıların farkındalığını artırmak amacıyla, ifade özgürlüğünün sınırlarıyla ilgili soruşturmaların, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin içtihadına ve insan hakları konusundaki diğer uluslararası standartlara göre yapılacağını tekrar ortaya koyan bir Genelge yayımladı.

Uygulamada karşılaşılan belirli güçlüklerin aşılması amacıyla, Türk Ceza Kanunu’nda 8 Mayıs 2008 tarihinde ilave değişiklikler yapıldı. Türk Ceza Kanunu’nun 301. maddesinde yapılan değişiklikle, Türk Milletinin, Türkiye Cumhuriyeti devletinin ve kurumlarının aşağılanması suçundan dolayı soruşturma yapılması Adalet Bakanının iznine bağlanmıştır. Bu değişikliğin uygulamaya konulmasından sonra, açılan dava sayısında önemli bir azalma meydana geldi. Adalet Bakanı, 1 Ocak 2010 ve 31 Mayıs 2010 tarihleri arasında yapılan 241 dava başvurusundan yalnızca 10 tanesinde soruşturma yapılmasını onayladı.

Ayrıca, ifade özgürlüğü ile ilgili kapsamlı yasal değişikliklerin uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla, hakimler ve savcılara yönelik seminerler düzenlenmiştir. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Avrupa Komisyonu ile işbirliği halinde, Hükümet temsilcilerinin, sivil toplumun ve medya temsilcilerinin herhangi bir sınırlama olmaksızın özgür bir şekilde fikir alışverişinde bulundukları, “İfade Özgürlüğü” konulu uluslararası seminerler düzenlemiştir.

Geçen yıl, Adalet Bakanlığı, medya temsilcileri, basın kuruluşlarından temsilciler, akademisyenler, hakimler ve savcılar da dahil, ilgili tüm tarafların katılımıyla, ifade özgürlüğü konusunda bazı uluslararası raporlarda yer alan eksiklikleri incelemek amacıyla bir çalışma grubu oluşturmuştur. Bu çalışma grubu, basın özgürlüğü konusunda, ceza mevzuatının bazı maddelerini ele almıştır.

Bu çalışmaya dayanarak, Adalet Bakanlığı tarafından, sivil toplum örgütleri üyeleri ve akademisyenlerin katkılarıyla ifade ve basın özgürlüğü hakkında bir kanun tasarısı hazırlanmıştır. Bu kanun tasarısı, Ceza Kanunu'nun bazı hükümlerinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihadıyla uyumlu hale getirilerek doğru uygulanmasını amaçlamaktadır. Tasarı hâlihazırda TBMM gündemindedir.

Katılımcı demokrasi araçlarıyla ifade özgürlüğünün kapsamını genişletmeye kararlıyız. Çok iyi biliyoruz ki, ifade özgürlüğü ve bağımsız bir medya, gelişmiş bir demokrasinin temel taşlarıdır. Bu doğrultuda, bu özgürlükleri koruma altına almak için sadece mevzuatta değil, bu alanda çalışan tüm meslek sahiplerinin zihinlerinde de reform gerçekleştirmek zorundayız. Bu da, çok fazla çaba ve zaman gerektirmektedir. Yine de, konuya daha fazla enerji ve kaynak tahsis etmeye ve hem Avrupa Birliği'ne katılım, hem de Türk demokrasisinin sağlamlaştırılması bakımından çok önemli olan bu reform sürecine devam etmeye kararlıyız.

Peki tüm bunlar, ifade ve basın ve özgürlüğünü reddeden bir Hükümetin politikaları ve eylemleri olabilir mi?

“Basın özgürlüğü” konusunda timsah gözyaşları döken tek taraflı görüşlere bağlı kalmayalım ve resmin bütününe gözden kaçırmayalım. Tartışmanın farklı açılardan ele alınması oldukça önemlidir. İtalya'da Gladyo davasını yürüten Savcı Felice Casson, içlerinde bir eski başbakan, otuz general, iki medya patronu ve otuz gazetecinin de dâhil olduğu karmaşık bir planı açığa çıkartmıştır. Bu süreç, tartışmalı ve zorlu geçmesine rağmen, bu Avrupalı devletin demokratik ve yolsuzlukla mücadele eden güçleri için gerekli olmuştur. Türkiye'deki Ergenekon davası da aynı derecede önemlidir. Davanın gerçek odak noktasının, Türk demokrasisinin güçlendirilmesi olduğu unutulmamalıdır. Ülkemizde, Ergenekon davasının çözüme kavuşturulmasıyla birlikte, demokrasi adına büyük bir adım atılmış olacaktır.